

DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ ÖĞRETMENLERİNİN MESLEKLERİNİ ETKİLİ OLARAK YÜRÜTEBİLMELERİNİN ÖNÜNDEKİ ENGELLERE İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ

Öğr. Gör. Dr. Mehmet Fatih KAYANI

ÖZET

Bu çalışmanın amacı, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenlerinin mesleklerini etkili olarak yürütebilmelerinin önündeki engellere ilişkin görüşlerini belirlemektir. Araştırma 23 Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmeni ile gerçekleştirilmiştir. Veriler, yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla toplanmıştır. Verilerin analizinde, betimsel analiz tekniğı kullanılmıştır. Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenlerinin mesleklerine ilişkin tecrübe etmiş oldukları sorunlar genel olarak öğrencilerin bu derse yönelik ilgisizliğı üzerinde yoğunlaşmaktadır. Öğrenci velilerinin de benzer şekilde bu derse yönelik ilgisiz oldukları ve dersi basite aldıkları sonucuna ulaşılmıştır. Öğretmenler aynı zamanda haftalık ders saatinin yetersiz olduğunu vurgulamışlardır. Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenlerinin, birçok eleştiri ve Şikâyete rağmen mesleklerini severek ve isteyerek yapmış oldukları sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenleri, Din Eğitimi, Öğretmenlik Mesleğinin Güçlükleri.

RELIGIOUS CULTURE AND MORAL TEACHERS' OPINIONS ON DIFFICULTIES TO EFFECTIVE PERFORMANCE OF THEIR PROFESSIONS

ABSTRACT

The aim of this study is to determine the opinions of Religious Culture and Moral Teachers regarding the obstacles to their profession effectively. This research was conducted with 23 Religious Culture and Moral Teachers. There search data were obtained through a semi-structured interview form. In the analysis of the data, descriptive analysis technique was used. According to the results obtained from the research, the problems experienced by Religious Culture and Moral Knowledge teachers about their professions generally focus on students' indifference to this course. It was concluded that the parents of the students were similarly uninterested in this course and took the course as simple. The teachers also emphasized that the weekly course hours were unsatisfactory. It was concluded that Religious Culture and Moral Knowledge teachers, despite many criticisms and complaints, do their jobs with love and willingly.

Keywords: Religious Culture and Moral Teachers, Religious Education, Difficulties of Teaching Profession.

GİRİŞ

Toplumsal gelişim için eğitim sisteminin tüm yönleri ve bileşenleriyle birlikte nitelikli olarak görevini yerine getirmesi bir gerekliliktir (Çapa ve Çil, 2000). Öğretmenler ise eğitim sisteminin en önemli bileşenlerinden biri olarak kabul edilmektedirler. Bu noktada eğitim sistemin etkili işleyişi ve belirlenen amaçlara ulaşması bakımından pedagojik formasyonu yeterli, konu alanına hâkim ve işini severek yapan öğretmenlere ihtiyaç duyulmaktadır (Memduhoğlu ve Kayan, 2017). Nitekim eğitim sürecinin yürütücüleri olan öğretmenlerin niteliği, eğitimde kalite ve verimliliğin temel belirleyicilerinden biridir (Adıgüzel ve Sağlam, 2009).

Aynı zamanda kamusal bir niteliği de bulunan öğretmenlik mesleğinde, sorunların güncel tespiti ve çözüm arayışları ihmal edilmemesi gereken çok önemli bir olgu olarak değerlendirilmektedir (Demir ve Arı, 2013). Nitekim diğer tüm meslek dallarında olduğu gibi öğretmenlik mesleğinde de çözüme kavuşturulması beklenen birtakım sorunlar bulunmaktadır. Bahsi geçen sorunların üstesinden gelebilmek için ise öncelikle sorunların tespit edilmesi ve bu sorunların ortaya çıkış nedenlerinin iyi analiz edilmesi gerekmektedir.

Tüm branşlarda olduğu gibi Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi alanında görev yapan öğretmenlerin de mesleki yaşantılarına ilişkin üstesinden gelinmesini bekledikleri sorunlar bulunmaktadır. İlkokul dördüncü sınıftan lise son sınıfa kadar oldukça geniş bir zaman diliminde öğrencilerin almakla yükümlü olduğu bir ders olan Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi, İlahiyat Fakültesi ve Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenliği programlarından mezun olan öğretmenler tarafından yürütülmektedir. Devlet okullarında, on iki basamaktan oluşan temel eğitim sürecinin dokuzunda görev yapmakta olan otuz beş binin üzerinde Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmeni bulunmaktadır. Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenleri kamu okullarında görev yapan öğretmenlerin branşlara göre dağılımında ilk 10 sırada yer almaktadırlar. Bu durum da bu alanda görev yapan öğretmenlerin mesleklerine ilişkin tecrübe ettikleri sorunları araştırılması gereken bir konu haline getirmektedir.

1. ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ

Bu araştırmanın amacı, devlet okullarında görev yapmakta olan Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenlerinin mesleklerini etkili olarak yürütebilmelerinin önündeki engellere ilişkin görüşlerini belirlemektir. Bu genel amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

- 1) Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenlerinin öğrencilerle olan ilişkilerinde yaşamış oldukları problemlere ilişkin görüşleri nelerdir?
- 2) Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenlerinin öğretim programı/müfredata ilişkin yaşamış oldukları problemlere ilişkin görüşleri nelerdir?
- 3) Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenlerinin velilerle olan ilişkilerinde karşılaşmış oldukları güçlüklerle ilişkin görüşleri nelerdir?
- 4) Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenlerinin ders kaynaklarına (kitaplar, materyaller) bağlı olarak yaşamış oldukları sorunlara ilişkin görüşleri nelerdir?
- 5) Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenlerinin okul idaresi ile yaşamış oldukları problemlere ilişkin görüşleri nelerdir?

- 6) Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenlerinin Milli Eğitim Bakanlığı/Müdürlüğü ile yaşamış oldukları problemlere ilişkin görüşleri nelerdir?
- 7) Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenlerinin yukarıda belirtilen konuların dışında yaşamış oldukları problemlere ilişkin görüşleri nelerdir?
- 8) Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenlerinin mesleklerini ne düzeyde severek yaptıklarına ilişkin görüşleri nelerdir?

Bu araştırma, otuz beş binin üzerinde bir rakam ile eğitim sistemimizde önemli bir yer tutan Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenlerinin mesleki yaşantılarında tecrübe ettikleri sorunlarının ortaya konulması bakımından önem taşımaktadır. Nitekim öğretmenler, eğitim sisteminin öğrenciler ve öğretim programları ile birlikte en önemli üç unsurundan biri olarak kabul edilmektedirler. Bu bağlamda eğitim süreçlerinden istendik sonuçların elde edilebilmesi açısından öğretmenlerimizin yaşamış oldukları sorunlar öncelikle teşhis edilmeli ve daha sonra bu problemlere ilişkin çözüm önerileri getirilmelidir. İlgili alanyazında bu konuya ilişkin az sayıda çalışmanın olmasından dolayı bu araştırmanın literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

2. YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Modeli

Kamu okullarında görev yapmakta olan Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenlerinin mesleklerini etkili olarak yürütebilmelerinin önündeki engellere ilişkin görüşlerini ortaya koymayı amaçlayan bu çalışmada nitel araştırma desenlerinden durum çalışması işe koşulmuştur. Nitel durum çalışmalarında bir veya birkaç durum derinlemesine araştırılmaktadır. Bunun yanında araştırılan duruma ilişkin faktörler bütüncül bir yaklaşımla incelenmektedirler (Cohen, Manion ve Morrison, 2005; Yıldırım ve Şimşek, 2011). Bu araştırmanın, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenlerinin mesleklerini etkili olarak yürütebilmelerinin önündeki engellere ilişkin görüşlerini 8 farklı boyutta incelemesi bakımından durum çalışması desenine uygun olduğu düşünülmektedir.

2.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu, çeşitli devlet okullarında görev yapmakta olan 23 Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmeni oluşturmaktadır. Çalışma grubundaki öğretmenlerin 13'ü İlahiyat Fakültelerinden 10'u ise Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenliği programından mezun olmuşlardır. Çalışmaya Doğu Anadolu Bölgesinden 10, Güneydoğu Anadolu Bölgesinden 4, İç Anadolu ve Marmara Bölgelerinden 3'er, Akdeniz Bölgesinden 2 ve Karadeniz Bölgesinden 1 öğretmen katılım sağlamıştır.

2.3. Veri Toplama Araçları ve Verilerin Toplanması

Çalışmanın verileri yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla toplanmıştır. Araştırmacı tarafından geliştirilen görüşme formu toplam sekiz sorudan oluşmaktadır. Görüşme sorularında katılımcı öğretmenlere mesleklerine ilişkin yaşamış oldukları sorunlar yedi alt tema halinde sorulmuştur. Son soruda ise öğretmenlerin mesleklerini ne düzeyde severek yaptıklarının belirlenmesi amaçlanmıştır. Görüşme formu, literatür taramasının yanı sıra uzman görüşlerine başvurularak geliştirilmiştir.

Hazırlanan görüşme formu Google dokümanına dönüştürülerek sosyal platformlar aracılığıyla Türkiye'nin dört bir yanındaki Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenlerine ulaştırılmıştır. Öğretmenlerin 23'ünden dönüt alınmıştır.

2.4. Verilerin Analizi

Araştırmada elde edilen verilerin analizinde, nitel veri analizi yöntemlerinden betimsel analiz tekniği kullanılmıştır. Betimsel analiz tekniğinde veriler önceden belirlenmiş olan temalar doğrultusunda yorumlanır. Ayrıca betimsel analiz tekniğinde, veriler görüşme formunda yer alan sorular ya da boyutlar dikkate alınarak sunulabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Bu araştırmada da bu süreç takip edilmiştir. Görüşme sorularının içeriği ve elde edilen bulgulardan yola çıkılarak veriler temalar halinde ele alınmıştır. Sonraki süreçte elde edilen veriler uygun temalar altında gruplandırılarak betimlenmiş ve yorumlanmıştır. Katılımcı öğretmenlerin görüşlerinin çarpıcı bir şekilde yansıtılması adına doğrudan alıntılara yoğun olarak yer verilmiştir. Verilerin analizinde görüşme formunu dolduran her bir öğretmene numara verilerek kodlama yapılmıştır (Öğr1, Öğr2.....Öğr23).

3. BULGULAR VE YORUMLAR

Araştırmanın bu bölümünde, çalışmaya katılan Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenlerinin görüşlerinden elde edilen bulgulara yer verilmiştir. Yapılan görüşmeler sonucunda ulaşılan bulgular şu kategoriler altında düzenlenmiştir: (a) Öğrencilerle olan ilişkilerde yaşanan problemler, (b) Öğretim programı/müfredata ilişkin yaşanan sorunlar, (c) Velilerle olan ilişkilerde karşılaşılan güçlükler, (d) Ders kaynaklarına (kitaplar, materyaller) yönelik yaşanan sorunlar, (e) Okul idaresi ile ilgili yaşanan sorunlar, (f) Milli Eğitim Bakanlığı/Müdürlüğü ile ilgili yaşanan sorunlar, (g) Diğer sorunlar, (h) Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenlerinin mesleklerini severek yapma düzeyleri.

3.1. Öğrencilerle Olan İlişkilerde Yaşanan Problemler

Bu temaya ilişkin katılımcılara “Öğrencilerle ilişkilerinizde yaşamış olduğunuz problemler nelerdir?” sorusu yöneltilmiştir. Öğretmenlerden alınan yanıtlara göre öğrencilerle ilişkilerde yaşanan problemlerin bir kısmının dersin içeriği ile ilgili olduğu bir kısmının ise genel olarak öğrenci profilinden kaynaklandığı sonucuna ulaşılmaktadır. Yaşanan sorunların Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi ile alakalı olduğunu düşünen öğretmenler bu durumu, öğrencilerin derslere sınav mantığı ile yaklaştığı, bu derse karşı özel bir önyargının olduğu, öğrencilerin birçoğunda dini kaygının olmaması, derste anlatılanları zaten bildiğini düşünen öğrencilerin olduğu, dersin basit olarak algılanması gibi nedenlerle açıklamaktadırlar.

Öğretmenlerin bir kısmı ise bu derse özel tecrübe ettikleri bir problemin olmadığını belirtmiş, yaşanan sorunların her branştan öğretmenin karşılaşılabileceği, öğrenmeye karşı isteksizlik, saygı, disiplin nedenlerden kaynaklandığını dile getirmişlerdir. Öğretmenlerin bu konuya ilişkin genel bakışını yansıtan bazı örnek görüşlere aşağıda yer verilmiştir:

“Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinin öğrenciler tarafından önemsenmemesi ve bundan kaynaklı derse ilgisizlik, dersi dinlememe vb. problemler.” (Öğr15)

“Din kültürü dersine gereken önemi vermemeleri, ben biliyorum havası.” (Öğr18)

“Öğrencilerin genel olarak ilgisizliği beni rahatsız ediyor.” (Öğr16)

“Öğrencilerin geçmişten gelen bir ön yargıyla bu dersi basite almaları, derse sadece sınav mantığıyla yaklaşmaları.” (Öğr5)

Görüşüne başvurulmuş 23 öğretmenden sadece ikisi öğrencilerle olan ilişkilerinde herhangi bir sorunla karşılaşmadıklarını belirtmişlerdir.

3.2. Öğretim Programı/Müfredata İlişkin Yaşanan Sorunlar

Bu temaya ilişkin katılımcılara “Öğretim programı/müfredata ilişkin yaşamış olduğunuz sorunlar nelerdir?” sorusu sorulmuştur. Bu temaya ilişkin alınan görüşler, öğretmenlerin öğretim programlarına yönelik olarak birçok farklı noktada eleştiriye sahip olduklarını göstermektedir. Öğretmenler genel olarak müfredatın çok yoğun olduğunu ve konuları yetiştirmekte güçlük çektiklerini belirtmişlerdir. Bunun yanında öğretmenler, öğretim programlarının merkezîyetçi bir anlayışla geliştirilmiş ve bölgesel değerlere yeterince yer verilmemiş olduğu, öğrencilerin beklentilerinin karşılanmadığı, konuların öğrencilerin ilgilerine hitap etmediği gibi sorunlarla yüzleştiklerini dile getirmişlerdir. Öğretmenlerin bu konuya ilişkin belirttiği bazı görüşler şöyledir:

“Üniteler azaltıldı ama konu yoğunluğu var (güya sadeleştirilmişti). Bundan ötürü programı yetiştirmekte bazen zorlanıyorum.” (Öğr6)

“Tek bir elden program hazırlanıyor. Öğretmenlerin kendi şehir veya okuluna göre uyarlama imkânı kısıtlı oluyor. Müfredat öğretmenin denetimine bırakılmalıdır.” (Öğr16)

“Çok fazla öğrencinin ilgisini çeken konulara yer verilmiyor.” (Öğr1)

“Müfredat çok yoğun, daha basitleştirilebilir. Konular yetişiyor ama ders 2 saat olduğu için çoğu zaman öğrencilerin akıllarına takılan soruları cevaplayacak vakit kalmıyor.” (Öğr5)

3.3. Velilerle Olan İlişkilerde Karşılaşılan Güçlükler

Bu temaya ilişkin olarak katılımcılara “Velilerle ilişkilerinizde karşılaşmış olduğunuz güçlükler nelerdir?” sorusu yöneltilmiştir. Öğretmenlerin bu soruya vermiş oldukları yanıtlar genel olarak, velilerin eğitim-öğretim süreçlerine olan ilgisizliği noktasında bulunmaktadır. Bir kısım öğretmenler ise bu ilgisizliği özel olarak Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi ile ilişkilendirmektedirler. Bu görüşe sahip olan öğretmenler velilerin bu dersi, zaten başarılı olunacak ve yüksek bir not ile geçilecek bir ders olarak gördüklerini ifade etmektedirler. Böylesi bir bakış açısının ise velilerin, bu dersin öğretmenleri ile iletişime geçme noktasında isteksiz davranmalarına yol açtığı belirtilmektedir. Öğretmenlerin bu konuya ilişkin genel bakışını yansıtan bazı örnek görüşlere aşağıda yer verilmiştir:

“Genelde veliler dersi basit ve bilindik şeyler olarak görmelerinden dolayı önemsenmiyorlar.” (Öğr7)

“Veliler bu dersi mutlaka çok iyi puanla geçmesi gerekir düşüncesiyle hata payının hepsini öğretmene yüklüyor.” (Öğr1)

3.4. Ders Kaynaklarına (Kitaplar, Materyaller) Yönelik Yaşanan Sorunlar

Bu temaya ilişkin olarak katılımcılara “Ders kaynaklarına (kitaplar, materyaller) ilişkin olarak yaşamış olduğunuz sorunlar nelerdir?” sorusu yöneltilmiştir. Bu sorudan alınan yanıtlar öğretmenlerin genel olarak ders kitaplarından memnun olduklarını göstermektedir. Öğretmenlerden bazıları özellikle son yıllarda hazırlanan kaynakların geçmişe nazaran daha nitelikli olduğunu vurgulamışlardır. Ders kaynaklarına ilişkin eleştiride bulunan öğretmenler ise çoğunlukla, ders kitaplarının yeterince etkinlik ve görsellik barındırmadığını dile getirmişlerdir. Bunun yanında yardımcı kaynaklara ihtiyaç duyulduğunu belirten öğretmenlerde bulunmaktadır. Öğretmenlerin bu konuya ilişkin genel bakışını yansıtan bazı örnek görüşlere aşağıda yer verilmiştir:

“Kitaplar güzel hazırlanıyor aslında görsel vs. olarak ama bazı önemli konular sadece ismen değinilip geçirilmiş oysaki anlatılmadan geçilemeyecek konular var, kitaplarda da biraz genişçe yer verilmeli.” (Öğr6)

“MEB’in ders kitapları içerisinde soru çözümü imkânı az. Yardımcı kaynak konusunda da sıkıntı yaşıyoruz. MEB öğretmenlere yardımcı kaynak sunsa daha faydalı olur bence.” (Öğr16)

“Konularla ilgili yeteri düzeyde etkinlik yok.” (Öğr9)

3.5. Okul İdaresi ile İlgili Yaşanan Sorunlar

Bu temaya ilişkin olarak katılımcılara “Okul idaresi ile yaşamış olduğunuz sorunlar nelerdir?” sorusu yöneltilmiştir. Öğretmenlerin birçoğu görev yapmış oldukları okul idaresinden memnun olduğunu dile getirirse de bu yönde şikâyeti bulunan öğretmenlerde bulunmaktadır. Öğretmenlerden alınan görüşlere göre bu konuda ülke geneli için geçerli olan en önemli problem, okul idarecilerinin velilerle benzer şekilde Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersine gerekli önemi göstermemeleridir. Öğretmenlerin bir kısmı idarecilerin bu dersi yeterince önemsemediğini hatta bazı durumlarda öğrencilere yüksek not vermeleri konusunda öğretmenlere baskı yaptıklarını belirtmektedirler. Öğretmenlerin bu konuya ilişkin genel bakışını yansıtan bazı örnek görüşlere aşağıda yer verilmiştir:

“Genelde dersin anlatılmasa da yapılabilir, kolay bir ders olarak görülmesinden dolayı bazen sorunlar yaşayabiliyorum.” (Öğr7)

“Özellikle seçmeli derslerde mutlaka tam puan verilmesini, öğrenci başarısız olsa bile yüksek sözlü notuyla bunu telafi etmemizi söylüyorlar. Bu da dersimizin önemsiz görülmesine sebep oluyor.” (Öğr1)

“Dersimizin ehemmiyeti konusunda yetersiz kalmaları.” (Öğr22)

3.6. Milli Eğitim Bakanlığı/Müdürlüğü ile İlgili Yaşanan Sorunlar

Bu temaya ilişkin olarak katılımcılara “Milli Eğitim Bakanlığı/Müdürlüğü ile yaşamış olduğunuz sorunlar nelerdir?” sorusu yöneltilmiştir. Öğretmenlerin önemli bir çoğunluğu Milli Eğitim Bakanlığı ve Müdürlükleri ile ilgili herhangi bir sorun yaşamadıklarını belirtmişlerdir. Bu konuda sorun yaşadığı dile getiren öğretmenlerden alınan yanıtların ise herhangi bir konuda yoğunlaşmadığı, birçok farklı konuya atıf yapıldığı görülmüştür.

Öğretmenler genel olarak Milli Eğitimden, hizmet içi eğitimin daha fazla özendirilmesini, ders saati sayısının artırılmasını ve liselere geçiş sınavlarında soruların daha nitelikli olarak hazırlanmasını talep etmektedirler. Öğretmenlerin bu konuya ilişkin belirttiği bazı görüşler şöyledir:

“Liselere geçiş sınavlarındaki sorular özenle seçilmeli ve derse layık olmalı. Türkçe paragraf soruları gibi olmamalı mesela.” (Öğr2)

“Daha sıcak ilişkiler olmalı. Hizmet içi eğitimler özendirilmeli. EBA ders, pratik kullanım gibi.” (Öğr3)

“Bakanlığın bizim dersler için uygun gördüğü haftalık ders saatleri yetersiz geliyor.” (Öğr1)

3.7. Diğer Sorunlar

Bu temaya ilişkin olarak katılımcılardan, yukarıda yer alan konuların dışında bahsetmeye değer gördükleri problemlerden söz etmeleri istenmiştir. Bu konuya ilişkin olarak öğretmenlerden bazıları seçmeli ders uygulamalarında bir düzenlemeye gidilmesi gerektiğini, bu derslere ayrılan saatlerin dersin içeriği ile uyuşmadığını, bu durumdan dolayı ise derslerin verimsiz geçmekte olduğunu belirtmişlerdir. Bir kısım öğretmenler ise daha geniş bir çerçevede konuyu ele alarak asıl problemin toplumun din dersine bakışı olduğunu dile getirmiş, bu yönde bir düzelme olmadan istedik sonuçlara hiçbir zaman ulaşamayacağını ifade etmişlerdir.

3.8. Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenlerinin Mesleklerini Severek Yapma Düzeyleri

Öğretmenlere son olarak “Mesleğinizi ne ölçüde severek yapıyorsunuz?” sorusu yöneltilmiştir. Öğretmenlerin bu soruyu, 1 en düşük 5 en yüksek şeklinde puanlama yaparak yanıtlamaları istenmiştir. Bu sorudan elde edilen sonuçlar, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenlerinin genel olarak mesleklerini severek ve isteyerek yaptıklarını göstermektedir. Nitekim görüşüne başvuru olan 23 öğretmenden 17’si en yüksek düzeyde (5), 5’i yüksek düzeyde (4), 1’i ise orta düzeyde (3) mesleklerini severek icra ettiklerini belirtmişlerdir.

SONUÇ ve TARTIŞMA

Bu araştırmada, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenlerinin mesleklerini nitelikli olarak yürütebilmelerinin önündeki engellere ilişkin görüşleri incelenmiştir. Bütün meslek dallarında olduğu gibi öğretmenlik mesleğini icra eden bireylerin de mesleklerine ilişkin karşılaştıkları güçlükler bulunmaktadır. Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenlerinin, ilkokul dördüncü sınıftan lise son sınıfa kadar oldukça geniş bir yelpazede eğitim-öğretim faaliyetlerini yürütmeleri yaşamış oldukları sorunların açığa çıkarılmasını önemli kılmaktadır.

Öğretmenlerin, öğrencilerle ilişkilerinde yaşamış oldukları güçlüklerle ilişkin yoğun olarak atıfta buldukları konuların başında, dersin öğrenciler tarafından yeterince önemsenmemesi gelmektedir. Bayrakdar (2014) tarafından yürütülen çalışmada da benzer şekilde öğrencilerin Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersini yeterince önemsemedikleri sonucuna ulaşılmıştır. Öğretmenlere göre bu durumun en temel sebeplerinden biri, öğrencilerin derslere genel olarak sınav mantığıyla yaklaşması ve sınavlarda işlerine yaramayacağını ya da daha az yarayacağını düşündükleri derslere odaklanma ihtiyacı hissetmemeleridir. Bunun yanında bir kısım öğrenciler bu derse yönelik özel bir önyargılarından, bazıları ise derste anlatılanları zaten bildiğini düşündüğünden dolayı derse gerekli önemi göstermemektedirler. Sınıf içi süreçte yaşanan bu tarz olumsuzlukların öğretmenlerin performansını ve özgüvenini olumsuz yönde etkilemesi ise kaçınılmaz bir durumdur. Nitekim Üstüner, Demirtaş, Cömert ve Özer (2009) yapmış oldukları çalışmada Anadolu ve Fen Liseleri gibi öğrenci başarısının daha yüksek seviyede seyrettiği okullarda görev yapan öğretmenlerin diğer okullarda görev yapanlara göre kendilerini daha yeterli gördükleri sonucuna ulaşmışlardır. Bu bulgudan yola çıkarak, öğrenci motivasyonunun yüksek olduğu yerde öğretmenlerin motivasyon ve özyeterliklerinin de artacağı sonucuna ulaşabiliriz.

Çoşkun (2010) yürütmüş olduğu çalışma sonucunda, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenlerinin genel olarak öz yeterlik algılarının orta düzeyde olduğunu ortaya koymuştur. Bu sonuç ne yazık ki bu alanın öğretmenlerinden beklenen seviyenin altındadır. Doğan ve Altaş (2003) ise yapmış oldukları çalışmalarında Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenlerinin yeterliklerini etkileyen faktörleri irdelemişlerdir. Buna göre özel alan yeterliği bağlamında İlahiyat Fakültesi mezunu öğretmenlerin, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi programı mezunlarına göre daha iyi bir yerde oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Öğrenci merkezli yaklaşım yeterliği düzeyinde ise tam tersi bir durum söz konusudur.

Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenleri, genel olarak müfredatın olması gerekenden daha yoğun olduğunu ve konuları yetiştirmekte zorlandıklarını belirtmektedirler. Oysa 2005 yılında geliştirilen yeni Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretim programı için öğretmenlerden alınan görüşler, müfredatın içeriğinin aşırı derecede yoğun olmadığını göstermektedir. İlgili çalışmada öğretmenlerin önemli bir çoğunluğu (%81,4) öğretim programının içeriğinin gereğinden fazla yoğun olmadığını dile getirmişlerdir (Işıkdoğan ve Korukcu, 2008). Yine 2005 yılı öğretim programının değerlendirildiği başka bir çalışmada görüşüne başvuru alan öğretmenler, ilgili programı önceki yıllarda geliştirilen programlara göre daha etkili bulduklarını ifade etmişlerdir (Karataş ve Tabak, 2010).

Öğretmenlerin Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretim programına yönelik olarak getirmiş oldukları bir diğer eleştiri ise programın merkezîyetçi bir yapıda olmasıdır. Bu durum öğretmenlerin bölgesel farklılıklara göre eğitim-öğretim sürecini yürütebilme fırsatına sahip olmaması anlamına gelmektedir. Karacelil (2010) tarafından yapılan çalışmada da benzer sonuçlara ulaşıldığı görülmektedir. Benzer konuda görüşüne başvuru Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenlerinin tamamı, öğretim programı geliştirilirken bölgelerin özel durumlarının dikkate alınması gerektiğini ifade etmişlerdir.

Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenleri, velilerin de öğrencilerle benzer şekilde bu derse yönelik ilgisizliklerinden yakınmaktadır. Yine benzer şekilde öğretmenlere göre, veliler bu dersi basit ve zaten başarılı olunacak bir ders olarak nitelendirmektedirler. Tüm bunlara rağmen Turan (2017) tarafından yürütülen çalışma, velilerin Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenlerinden birtakım beklentileri olduğunu ortaya koymaktadır. Örneğin veliler bu alanın öğretmenlerinin öğrencilere ahlaki konularda model olmaları ve hoşgörü sergilemeleri gerektiğini düşünmektedirler.

Yukarıda belirtilenlere ek olarak Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenlerinin yaşamış oldukları sorunlara ilişkin sıklıkla atıfta buldukları bir diğer konu ise ders saatinin yetersiz olmasıdır. İki saat olan haftalık ders saati, öğretmenlerin birçoğu tarafından konuları nitelikli bir şekilde işlemek için yetersiz görülmektedir. Öğretmenlerin atıfta bulunduğu bir diğer konu ise seçmeli ders uygulamalarıdır. Öğretmenler genel olarak seçmeli dersler için ayrılan ders saatlerinin de yetersiz olduğunu belirtmektedirler. Yorulmaz (2014) tarafından işe koşulan çalışmada görüşüne başvuru Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenlerinin %89'u seçmeli ders uygulamaları için hizmet içi eğitime ihtiyaç duyulduğunu vurgulamaktadırlar.

Araştırmada Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenlerinin mesleklerini ne derece severek yaptıkları da sorgulanmıştır. Öğretmenlerin, birçok eleştiri ve şikâyete rağmen mesleklerini severek ve isteyerek yapmış oldukları görülmektedir. Nitekim görüşüne başvuru 23 öğretmenden 17'si en yüksek düzeyde, 5'i yüksek düzeyde mesleklerini severek icra ettiklerini belirtmişlerdir. Tüm bunların yanında ilgili alanyazın incelendiğinde Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenlerinin meslek sevgisi konusunda kendilerini iyi bir seviyede gördükleri (Koç, 2010), tükenmişlik düzeylerinin genel olarak düşük olduğu (Yeğin, 2014), öğrenci başarısını değerlendirme noktasında yeterli seviyede oldukları (Gündoğdu, 2013), demokratik tutum ve davranış sergileme açısından ise orta seviyede oldukları (Baltacı ve Aydın, 2019) sonuçları ile karşılaşılmaktadır.

Çalışmadan elde edilen bulgular genel olarak incelendiğinde, öğrencilerin Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersine yönelik ilgi, istek ve motivasyonunun daha yukarılara taşınabilmesi bağlamında bu derse yönelik birtakım reformlara ihtiyaç duyulduğu sonucuna ulaşılmaktadır. Şüphesiz ki öğrencilerin bu yönde göstermiş oldukları ilerleme, alanın öğretmenlerinin bu derse ilişkin tecrübe etmiş oldukları problemlerin birçoğunu ortadan kaldırmaya vesile olacaktır.

KAYNAKÇA

- ADIGÜZEL, A. ve Sağlam, M. (2009). Öğretmen eğitiminde program standartları ve akreditasyon. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10(3), 83-104.
- BALTACI, A. ve Aydın, Y. (2019). Din kültürü ve ahlak bilgisi öğretmenlerinin demokratik tutumları. *Şırnak Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 10(22), 58-78.
- BAYRAKDAR, N. (2014). Din kültürü ve ahlak bilgisi öğretmenlerinin mesleklerinden beklentileri ve mesleki tükenmişlik algıları. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(37), 40-60.
- COHEN, L., Manion, L., & Morrison, K. (2005). *Research methods in education. (5th ed.)*. London: Routledge Falmer.
- ÇAPA, Y. ve Çil, N. (2000). Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının farklı değişkenler açısından incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(18), 69-73.
- ÇOŞKUN, M. K. (2010). Din kültürü ve ahlak bilgisi öğretmenlerinin öz yeterlik algılarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 1, 95-109.
- DEMİR, M. K. ve Ercan, A. (2013). Öğretmen sorunları-Çanakkale ili örneği. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 32(1).
- DOĞAN, R. ve Altaş, N. (2003). İlköğretim din kültürü ve ahlak bilgisi öğretmenlerinin yeterlik düzeylerini etkileyen faktörler (Ankara örneği). *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 44(2), 173-186.
- GÜNDOĞDU, Y. B. (2013). Din kültürü ve ahlak bilgisi öğretmenlerinin öğrenci başarısını değerlendirme yeterlikleri (İstanbul örneği). *Milli Eğitim Dergisi*, 43(198), 237-258.
- IŞIKDOĞAN, D. ve Korukcu, A. (2008). İlköğretim din kültürü ve ahlak bilgisi dersi öğretim programı ve öğretmenlerin programa yönelik görüşleri. *Dini Araştırmalar*, 11(32), 237-258.
- KARACELİL, S. (2010). Ortaöğretim din kültürü ve ahlak bilgisi dersinin problemleri: Şırnak ili örneği. *Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 24(24), 143-163.
- KARATAŞ, S. ve Tabak, N. (2010). İlköğretim din kültürü ve ahlak bilgisi öğretim programına ilişkin öğretmen görüşleri. *Kuramsal Eğitimbilim Dergisi*, 3(1), 56-65.
- KOÇ, A. (2010). Din kültürü ve ahlak bilgisi öğretmenlerinin yeterlikleri. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 8(19), 107-149.
- MEMDUHOĞLU, H. B. ve Kayan, M. F. (2017). Öğretmen seçme ve atama uygulaması olarak Kamu Personeli Seçme Sınavına (KPSS) ilişkin öğretmen adaylarının algıları. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14(1), 1259-1288.
- TURAN, E. Z. (2017). Din kültürü ve ahlak bilgisi öğretmen yeterlikleri: Veli beklentileri, *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 17 (2), 185-204.
- ÜSTÜNER, M., Demirtaş, H., Cömert, M., ve Özer, N. (2009). Ortaöğretim öğretmenlerinin öz-yeterlik algıları. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(17), 1-16.
- YEĞİN, H. İ. (2014). Din kültürü ve ahlak bilgisi öğretmenlerinin tükenmişlik düzeyleri. *EKEV Akademi Dergisi*, 18(58), 315-332.
- YILDIRIM, A. ve Şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri (8.baskı)*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- YORULMAZ, B. (2014). Din kültürü ve ahlak bilgisi öğretmenlerinin seçmeli kuramı kerim, Hz. Muhammed'in hayatı ve temel dinî bilgiler derslerine ilişkin öz algıları. *Marmara Üniversitesi Öneri Dergisi*, 11(41), 301-324.